

Vrsta rada: Pregledni članak

Primljen: 11. 1. 2022.

Prihvaćen: 14. 1. 2022.

UDK: 004:005.745(498)"2021"

Razgovor o pametnoj urbanoj ekonomiji zasnovanoj na „big data“, na 6. Icesba međunarodnoj konferenciji o naučnoj i poslovnoj administraciji

Elena Gurgu¹, Ioana-Andreea Gurgu²

¹ Spiru Haret University, Faculty of Economic Sciences, Bucharest, Romania; Tel: +40729868364, +40766637966, se_egurgu@spiruharet.ro

² Bucharest University, Faculty of Psychology and Education Sciences, Bucharest, Romania; Tel: +40314253445, +40726113455, Email: gurguioana99@yahoo.com

Apstrakt: U ovom radu bismo želeli da ukratko predstavimo međunarodni akademski skup – konferenciju ICESBA 2021, pod nazivom Pametna urbana ekonomija zasnovana na „Big Data“. Ova, šesta po redu ICESBA konferencija održana je u Bukureštu, od 26. do 27. novembra 2021. Zbog situacije sa pandemijom COVID-19, organizovan je prenos uživo onlajn, uz podršku platforme Google Meet, i obezbeđen je strim na YouTubeu.

Ključne reči: big data, pametno upravljanje, veštačka inteligencija, sistemi akustičnih informacija, sistem interneta stvari

1. Uvod

Međunarodna konferencija ICESBA 2021 – Pametna urbana ekonomija zasnovana na „Big Data“, čiji je organizator bukureštanski Fakultet ekonomskih nauka Univerziteta Spiru Haret, održana je online 26–27. novembra 2021. uz učešće brojnih profesora i istraživača iz zemlje i inostranstva. Poslednjih godina, Međunarodna konferencija ICESBA se stalno razvijala, a ovogodišnje izdanje bilo je najuspešnije do sada, sa velikim brojem učesnika i govornika.

Konferenciju ICESBA 2021, 6. Međunarodnu konferenciju o ekonomskoj nauci i poslovnoj administraciji, pod naslovom PAMETNA URBANA EKONOMIJA ZASNOVANA NA „BIG DATA“, organizovao je Univerzitet Spiru Haret iz Bukurešta, u Rumuniji, uz posredstvo Centralnog instituta za istraživanje i na inicijativu Fakulteta ekonomskih nauka iz Bukurešta. Domaćini ove međunarodne konferencije su bili dvoje istaknutih profesora Univerziteta Spiru Haret: vanredni profesor dr Đeorđe Lazaroju (George Lăzăroiu) Fakulteta ekonomskih nauka u Bukureštu, Rumunija i član Američke asocijacije za ekonomska istraživanja u Njujorku, SAD, i vanredna profesorka dr Elena Gurgu (Elena Gurgu), sa Fakulteta ekonomskih nauka, Bukurešt, Rumunija, zamenik glavnog urednika međunarodnog indeksiranog časopisa Anali Univerziteta Spiru Haret. Ekonomska serija.

Na otvaranju Međunarodne konferencije ICESBA 2021, u ime uprave Fakulteta ekonomskih nauka u Bukureštu, profesorka dr Luminica Jonesku (Luminița Ionescu) pozelela je dobrodošlicu gostima iz inostranstva i zahvalila se nastavnicima uključenim u organizaciju događaja. Zatim je vanredni profesor Đeorđe Lazaroju, koji je sa oduševljenjem pozdravio sve učesnike i čestitao suorganizatorima konferencije, univerzitetima iz Sjedinjenih Država i Evrope, nakon čega je objasnio način rada konferencije. Vanredni profesor Elena Gurgu takođe se obratila rečima dobrodošlice učesnicima iz Rumunije i inostranstva i predstavila neke od gostiju sa prestižnih univerziteta Evrope, Afrike i Azije.

2. Kratko predstavljanje organizatora

A sada, dozvolite nam da vam kažemo nekoliko reči o organizatorima.

Univerzitet Spiru Haret je privatni univerzitet u Bukureštu, u Rumuniji, koji je 1991. osnovao predsednik Fondacije Rumunija sutrašnjice (Tomorrow's Romania Foundation) Aurelijan Đ. Bondrea (Aurelian Gh. Bondrea), u okviru nastavnih aktivnosti ove fondacije. Univerzitet je organizovan po modelu primenjenom na Univerzitetu Harvard u SAD. Univerzitet nosi ime naučnika i reformatora obrazovanja u Rumuniji, Spiru Hareta, koji je živeo pre Prvog svetskog rata. Nacionalni savet za akademsku evaluaciju i akreditaciju visokoškolskih institucija je dao akreditaciju Univerzitetu 14. 2. 2000. godine; 2009, Univerzitet je imao 30 fakulteta sa 49 specijalizacija i 64 master programa i po mišljenju lista Financiarul predstavljao najveći univerzitet u Rumuniji. Prema izveštaju za 2009, upisano je 311.928 studenata. Na osnovu broja studenata predstavlja drugi po veličini univerzitet u svetu, posle Islamskog Azad Univerziteta (sa 1,3 miliona studenata). Papa Jovan Pavle II i bivši rumunski predsednik Ion Iliesku primili su počasne doktorate ovog univerziteta. Nacionalni akademski informativni centar za evaluaciju Ujedinjenog Kraljevstva uvrstio je Univerzitet Spiru Haret na listu priznatih visokoškolskih institucija 2016. godine.

Centralni istraživački institut Univerziteta Spiru Haret predstavlja istraživačku jedinicu na nivou Univerziteta i obezbeđuje naučnu i metodološku koordinaciju istraživačkih centara Univerziteta. Centralni istraživački institut teži da:

- » konsoliduje multidisciplinarna akademska istraživanja (interdisciplinarna i ona unutar jedne discipline);
- » obezbedi uslove u skladu sa zahtevima Univerziteta radi učestvovanja u nacionalnim i međunarodnim istraživačkim mrežama i programima;
- » obezbedi posebne usluge različitim korisnicima;
- » doprinese omogućavanju citiranja publikacija Univerziteta njihovim uključivanjem u međunarodne baze podataka;
- » obezbeđuje stalne izvore finansiranja;
- » unapređuje naučne rezultate nastavnog i istraživačkog kadra Univerziteta na nacionalnom i međunarodnom nivou;

- » edukuje studente osnovnih, master i doktorskih studija da budu konkurentni u svom profesionalnom i naučnom radu;
- » bude uključen u istraživanje realnih problema u svetu kroz oblike javnog ili privatnog partnerstva.

2.1. Suorganizatori internacionalnog skupa ICESBA 2021

U organizaciji ove konferencije, kroz partnerski odnos, učestvovala su ugledne obrazovne institucije i naučni instituti iz celog sveta: Američka asocijacija za ekonomska istraživanja iz Njujorka, SAD; Univerzitet za turizam i menadžment Republike Azerbejdžan iz Bakua; Institut TESEO iz Salerna, Italija; Nacionalni institut za ekonomska istraživanja iz Kišinjeva, Republika Moldavija; Nacionalni vojni univerzitet Vasil Levski iz Velikog Trnova, Republika Bugarska; Univerzitet Šlezije u Opavi, Češka Republika; Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Republika Srbija; Fakultet savremenih umetnosti iz Beograda, Republika Srbija; Visoka škola strukovnih studija za informacione tehnologije ITS – Beograd, Republika Srbija; Univerzitet Johanezburga, Južnoafrička Republika; Univerzitet Zilina (UNIZA), Slovačka Republika; USH ProBusiness iz Bukurešta, Rumunija; Vishwa Viswani Institut za sisteme i menadžment iz Hajderabada, Indija i Vishwa Viswani poslovna škola iz Hajderabada, Indija.

Ali među najuticajnijim partnerima su svakako institucije koje dolaze iz Beograda, Republika Srbija, kojima su se organizatori zahvalili na poverenju, kao i na podršci aktuelnog međunarodnog skupa, na najbolji mogući način. Posebno priznanje odati su profesorki Mileni Ilić, zbog njene snažne podrške istraživanjima bitnim za institucije u kojima je angažovana na poziciji nastavnika.

A sada nam dopustite da kažemo još nekoliko reči o organizatorima.

Američka asocijacija za ekonomska istraživanja iz Njujorka, SAD, sprovodi istraživanja o automatizaciji zasnovanoj na kognitivnoj tehnologiji; njen predsednik je Majkl A. Piters (Michael A. Peters), profesor emeritus na Univerzitetu Illinois. Najbolje rangirani fakulteti sa kojih dolaze autori su: Univerzitet Harvard, Univerzitet u Oksfordu, Univerzitet Jejl, Univerzitet Princeton, Institut za tehnologiju Masačusetsa, Univerzitet u Kembridžu, Univerzitet Stanford, Univerzitet Boston.

Univerzitet za turizam i menadžment Azerbejdžana (ATMU) u Bakuu obučava ljude u oblasti turizma. Ova institucija osnovana je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i turizma Republike Azerbejdžan. Ciljevi univerziteta uključuju unapređivanje turističke industrije, te obučavanje kadrova radi zadovoljenja potrebe za kvalifikovanim osobljem u oblasti turizma, zabave i ugostiteljstva. Institut je prerastao u Univerzitet za turizam i menadžment Azerbejdžana. Ovaj univerzitet saraduje sa mnogim lokalnim i međunarodnim organizacijama. U okviru te saradnje, sproveden je niz istraživačkih i razvojnih projekata i organizovana je i sprovedena razmena nastavnog osoblja i studenata.

Institut Teseo – Fondacija za visoko obrazovanje i istraživanje iz Salerna, u Italiji, nastao je februara 2019, najpre kao asocijacija za nauku, sa sedištem u San Donato Val di Kominu (okrug Forzinone, Lacio) u Italiji, a kasnije, jula 2020, postao je fondacija sa sedištem u San Čipriano Pićentinu (okrug Salerno, Kampanija), u kome se trenutno nalaze operativno i pravno odeljenje. Fondacija deluje u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja, posebno u oblasti studija jezičke medijacije i obuka, studija jezika, ekonomskih studija i psiholoških nauka primenjenih na polje neurolingvistike.

Nacionalni institut za ekonomska istraživanja iz Kišinjeva, Republika Moldavija, javna je institucija (think-tank) koja se bavi naučnim istraživanjem u oblasti ekonomije. Njeni najznačajniji korisnici su Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo poljoprivrede i prehrambene industrije, Ministarstvo rada i socijalne zaštite, Naučna akademija i dr. Najvažnije aktivnosti Instituta tiču se naučnih istraživanja u ekonomiji, finansijama, demografskoj oblasti, reformama u socijalnoj sferi i integraciji Republike Moldavije u svetske ekonomske krugove. Ranija iskustva pokrivaju široku lepezu istraživanja primenjenih u evoluciji ekonomskih i socijalnih procesa u Republici Moldaviji, obezbeđujući stabilan ekonomski rast i visok životni standard. Najvažniji pravci istraživanja su: ekonomski i finansijski modeli; mehanizmi za održivi razvoj; okruženje za poslovno delovanje i investicije; poljoprivredna politika i baze podataka za ruralni razvoj u kontekstu bezbednosti hrane; unapređivanje statističkog informacionog sistema u skladu sa standardima EU; demografska i društvena razvojna politika.

Nacionalni vojni univerzitet Vasil Levski iz Velikog Trnova, Republika Bugarska sprovodi obuke za kadete i studente u trima oblastima visokog obrazovanja: društvene, ekonomske i pravne nauke; tehničke nauke; bezbednost i odbrana, organizovane u sedam profesionalnih oblasti, petnaest civilnih i jednu vojnu specijalnost i dvadeset jednu vojnu specijalizaciju za potrebe različitih rodova vojske i specijalnih snaga. Takođe, Univerzitet organizuje studijske programe za doktorande u petnaest akreditovanih naučnih specijalizacija/oblasti, kao i kontingente bugarske armije za učestvovanje u misijama u inostranstvu.

Univerzitet Šlezije u Opavi, Češka Republika, ima visok stepen uspešnosti kada je reč o istraživanjima na osnovu QS svetske rang-liste univerziteta, i ima tri fakulteta: filozofija i nauka, javna politika, i matematika. Svi ovi fakulteti nude programe na nivou osnovnih, master i doktorskih studija.

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu (UBANS) u Republici Srbiji je naučna institucija visokog obrazovanja, autonomni, privatni univerzitet, u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju Srbije. UBANS, osnovan 2000. godine, jeste prvi privatni univerzitet u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini akreditovan od nacionalnih i međunarodnih organa za osiguranje kvaliteta. Univerzitet je dobio akreditaciju Komisije za akreditaciju i obezbeđivanje kvaliteta Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnološkog razvoja, koje je član Međunarodne mreže agencija za obezbeđivanje kvaliteta u visokom obrazovanju (INQAAHE) i kandidat za članstvo u Evropskoj asocijaciji za obezbeđivanje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA).

Fakultet savremenih umetnosti iz Beograda, koji je u sklopu Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, u Srbiji, akreditovan je kao fakultet izvođačkih i primenjenih umetnosti koji nudi široku lepezu neophodnih veština za svakog umetnika u 21. veku. Osnovan je 1997. kao prvi privatni umetnički fakultet u Srbiji. Oblikovao je mnoge uspešne i priznate umetnike, poznate ne samo u regionu već i u najznačajnijim umetničkim centrima u svetu. Studijski program je kreiran u skladu sa savremenim trendovima umetničke prakse koja ne postavlja granice između umetničkih medija, načina izražavanja i senzibiliteta umetnika. Studijski programi postoje na nivou osnovnih, master i doktorskih studija.

Visoka škola strukovnih studija za informacione tehnologije ITS – Beograd iz Republike Srbije je prva privatna akreditovana visokoškolska ustanova u oblasti informacionih tehnologija u Republici Srbiji. Nudi izuzetne uslove studiranja, vrhunsku opremu, stručan kadar, praktičnu primenu stečenih znanja, najtraženije profesionalne profile današnjice, međunarodno priznate sertifikate i rad u odabranom polju još tokom studija. Studijski program postoji na nivou osnovnih i master strukovnih studija.

Univerzitet Johanezburga (UJ) je državni univerzitet koji se nalazi u Jonahezburgu, u Južnoafričkoj Republici. Univerzitet je nastao 1. 1. 2005. kao rezultat spajanja Univerziteta Rand Afrikaans (RAU), Technikon Witwatersrand (TWR) i dva kampusa

Vista Univerziteta, Soweto i East Rand. Novonastala institucija jedna je od najvećih u visokoobrazovnom sistemu Južnoafričke Republike, koji obuhvata 26 državnih univerziteta. UJ pohađa 50.000 studenata, od kojih su više od 3.000 međunarodni studenti koji dolaze iz 80 zemalja. UJ je jedan od najbolje plasiranih univerziteta Južnoafričke Republike, a visoko je pozicioniran i na QS rang listi univerziteta u svetu, kao i na drugim globalnim listama.

Univerzitet Zilina iz Slovačke Republike ima veoma visok broj istraživačkih radova na osnovu QS rang liste univerziteta u svetu. Tokom poslednjih 57 godina, više od 52.000 studenata steklo je diplomu na ovom univerzitetu. Među njima, 1.662 je dobilo doktorsku titulu.

USH Pro Business iz Bukurešta, u Rumuniji, specijalizovani je Centar za aktivnosti usmerene ka preduzetničkom okruženju Univerziteta Spiru Haret, s obzirom na to da je kreiran da podrži kompanije i ponudi rešenja koja podstiču konkurenciju. Centar pruža specijalizovane usluge i pomoć preduzetnicima kroz projekte i programe zasnovane na ranijoj konsultaciji sa kompanijama i asocijacijama iz poslovnog okruženja. USH Pro Business Center poboljšava kvalitet postojećih usluga na današnjem tržištu tako što razume potrebe partnera i povezuje ih sa istraživačkim i obrazovnim institucijama. Nudeći visokokvalitetne usluge rumunskom poslovnom okruženju, uz dinamičan i inovativan pristup, USH Pro Business pruža kompletne usluge koje obuhvataju raznovrsne aktivnosti, istraživanja i inovacije usmerene ka tržišnim rešenjima, profesionalnu i strukovnu obuku, sve do usluge podrške, kako bi se podstakla konkurencija kompanija i klastera, organizacija poslovnih skupova itd. USH Pro Business obezbeđuje pažljivu i detaljnu opservaciju promena i trendova u poslovnom okruženju kako bi njihovi partneri imali koristi zahvaljujući pažljivo dokumentovanoj profesionalnoj asistenciji.

Vishwa Vishwani institucije sistema i menadžmenta, koje uključuju Vishwa Vishwani poslovnu školu iz Hajderabada u Indiji, treća su najveća grupa poslovnih fakulteta u južnoj Indiji, sa više od dve decenije značajnog doprinosa obrazovanju i istraživanju u oblasti menadžmenta. Ova grupa ima tri institucije koje nude programe na nivou osnovnih i postdiplomskih studija u oblasti poslovnog menadžmenta i informacionih tehnologija.

Konferencija ICESBA 2021 je imala tri medijska partnera: izdavačku kuću Fondacija Rumunija sutrašnjice iz Bukurešta, USH Akademske nedeljne novine – Akademske novine nacionalnog mnjenja iz Bukurešta, i USH radio-stanicu Radio 7, takođe iz Bukurešta, u Rumuniji.

Partner konferencije ICESBA 2021 u oblasti izdavaštva bio je međunarodni indeksirani časopis Anali Univerziteta Spiru Haret. Ekonomska serija – ASHUES. Anali Univerziteta Spiru Haret. Ekonomska serija – ASHUES predstavlja međunarodno recenziran časopis, čiji je glavni urednik rektor Univerziteta Spiru Haret iz Bukurešta, Rumunija, profesor dr Aurelijan A. Bondrea (Aurelian A. Bondrea) (<http://anale-economie.spiruharet.ro/editor.html>). Časopis objavljuje visokokvalitetne akademske članke iz oblasti ekonomije od 2000. godine. Recenzija je efikasna, veoma rigorozna i autori su vođeni kroz ceo tok procesa objavljivanja. Anali Univerziteta Spiru Haret. Ekonomska serija – ASHUES su indeksirani u međunarodnim bazama podataka i bibliotekama: RePEc, ERIHPLUS, SSRN, ROAD, BASE, INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL, DOAJ, ECONBIZ, INFOBASE INDEX, CROSS REF DOI, OAJI, WORLDCAT, OPEN AIRE, RESEARCH BIB, CEEOL, J-GATE, JOURNAL TOCs, PKP, OPEN ARCHIVES, GOOGLE SCHOLAR, ILLINOIS LIBRARY, ELECTRONIC JOURNALS LIBRARY, EUROPUB, STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES, CORNELL UNIVERSITY LIBRARY AND OPENLIBRARY (<http://anale-economie.spiruharet.ro/indexing.html>).

2.2. Kratka beleška o dvodnevnom toku konferencije

Međunarodna konferencija ICESBA 2021 održana je online putem Google Meeta uz prezentacije preko video-strima, 26. i 27. novembra 2021. Predstavljen je veliki broj naučnih radova (56 radova) iz oblasti tehničko-tehnoloških i društveno-humanističkih nauka, čiji su autori profesori, naučni istraživači i mladi naučnici iz celog sveta (14 zemalja), koji su predstavili svoje radove putem četiri konferencijska panela, održana na daljinu zahvaljujući IKT-u, zbog poštovanja epidemioloških mera i preporuka:

- » „Pametno upravljanje i urbana ekonomija bazirana na znanju“ (Panel 1);
- » „Pametni marketing baziran na Big Data“ (Panel 2);
- » „Algoritamski informacioni sistemi za računovodstvo na bazi analize podataka“ (Panel 3);
- » „Veštačka inteligencija iza sistema interneta stvari na osnovu analize podataka“ (Panel 4).

U okviru plenarnih sesija na kojima su predstavljeni radovi uvodničara učestvovalo je 25 istaknutih akademaca i naučnih istraživača. U toku drugog dana konferencije, radovi su prezentovani u sklopu sva četiri panela; učestvovalo je ukupno 80 autora.

Plenarna sesija konferencije, rezervisana za uvodničare, trajala je tokom celog dana 26. 11. 2021. i predstavljala je pravi naučni maraton koji je počeo u 9 sati ujutru po istočnoevropskom vremenu, uz kratku proveru funkcionisanja online platforme, i završio se govorom domaćina na ceremoniji zatvaranja u 7 uveče. U toku plenarne sesije, 25 gostiju iz 14 zemalja, jedno za drugim, imali su izlaganja u trajanju od oko 10 minuta, uz 5 minuta vremena za pitanja i odgovore. Debata o naučnim radovima je bila dinamična i konstruktivna, u opuštenoj atmosferi. Snimak cele plenarne sesije, kao i registracije na panel, dostupni su putem linka <http://icesba.eu/virtual.html>, na veb-sajtu konferencije, icesba.eu. [1]

Sada nam dopustite da vam predstavimo uvodničare međunarodne konferencije ICESBA 2021.

Melina Alegro (Melina Allegro) je potpredsednica, direktorka za međunarodne, spoljne i orijentacione kontakte i član Odbora direktora Instituta Teseo za visoko obrazovanje i istraživanje iz Salerno, Italija. Diplomirala je obrazovne nauke i stekla zvanje Strukovni master 2. nivoa – Uprava, menadžment i razvoj ljudskih resursa u državnoj administraciji. Ona je takođe stalni predavač na MIUR – Italijanskog ministarstva za obrazovanje, univerzitet, istraživanje, Rim, Italija, kvalifikovana da predaje humanističke nauke u srednjoj školi; instruktorka je u oblasti eksperimentalne pedagogije i obuka, obrazovne tehnologije. Bila je članica komisije za takmičenja u osnovnim školama 2016.

Neli Amarfi-Rajlean (Nelli Amarfii-Railean) je doktorka ekonomije i vanredna profesorka na odseku za ekonomske studije Fakulteta realnih, ekonomskih i ekoloških nauka na državnom univerzitetu Aleku Ruso u Baltiju, Republika Moldavija.

Stefano Amodio (Stefano Amodio) je doktor filozofije, predsednik, direktor nastave i profesor psihologije na univerzitetu Teseo u San Cipriano Pičetinu u Italiji.

Adam Balcežak (Adam Balcerzak) predaje na univerzitetu Varmia i Mazuri u Olštinu, Poljska. Beleži više od 500 citata u WoS-u i Scopusu. Glavni je urednik časopisa Oeconomia Copernicana, Web of Science, IF 4.274, AIS 0.305. Quartile in Category Economics: Q1

Dragan Ilić je stekao doktorsko zvanje na Fakultetu za ekonomiju i inženjerski menadžment 2011. Njegova akademska karijera je počela na univezitetu Educons 2006. Od 2011. radi kao predavač na Fakultetu za ekonomiju i inženjerski menadžment.

Do juna 2013. bio je direktor marketinga na Univerzitetu Privredna akademija u Novom Sadu, a u periodu od 2013. do 2015. dr Ilić je bio prodekan za nauku i međunarodnu saradnju na Fakultetu za ekonomiju i inženjerski menadžment. Od 2015. je koordinator za međunarodnu saradnju na Univerzitetu Privredna akademija u Novom Sadu, Republika Srbija. Prof. Ilić je redovni konsultant i analitičar na srpskoj nacionalnoj televiziji – Radio-televiziji Srbije i Radio-televiziji Vojvodine kada je reč o poljoprivredi, preduzetništvu, nacionalnoj ekonomiji i međunarodnom poslovanju. Od školske 2013/2014. gostujući je profesor na nekoliko univerziteta, gde je održao nekoliko predavanja u oblasti marketinga, logistike, poljoprivredne industrije i preduzetništva u menadžmentu: Fakultet logistike (Celje, Republika Slovenija), Budimpešta Metropolitan univerzitet (Budimpešta, Mađarska), Univerzite Sečenji Ištvan, Kautz Đula, Fakultet za ekonomiju (Đer, Mađarska), EPHEC UNIVERSITY COLLEGE (Brisel, Kraljevina Belgija), Sakarya University (Ankara, Republika Turska) i Stuttgart Media University (Štuttgart, Savezna Republika Nemačka). On je takođe član akademske mreže Businet, koja okuplja više od stotinu obrazovnih institucija iz celog sveta. Objavio je više od 40 naučnih radova i istraživanja i učestvovao na preko 50 međunarodnih konferencija i skupova.

Milena Ilić je doktorica ekonomskih nauka i docentkinja na Fakultetu savremenih umetnosti u Beogradu i na Visokoj školi strukovnih studija za informacione tehnologije ITS – Beograd, Srbija. Milena je autorka deset udžbenika i urednica tri naučne monografije od međunarodnog značaja. Osim toga, objavila je više od 120 originalnih naučnih radova u međunarodnim i domaćim naučnim časopisima, monografijama i zbornicima od međunarodnog i nacionalnog značaja. Naučna polja u okviru kojih istražuje obuhvataju tehnologiju u obrazovanju, upravljanje ljudskim resursima, ekonomiju, cirkularnu ekonomiju, preduzetništvo itd.

Viktoria Jordaki (Victoria Iordachi) ima doktorsko zvanje u oblasti ekonomije i radi kao koordinator-istraživač na odeljenju za finansijska i monetarna istraživanja Nacionalnog instituta za ekonomska istraživanja (NIER) Ministarstva obrazovanja i istraživanja Republike Moldavije u Kišinjevu. Oblasti njenog naučnog interesovanja su: cirkularna ekonomija, klasterska udruženja, nelegalni protok novca, međunarodni finansijski tokovi, finansijska tržišta. Članica je timova na nekoliko istraživačkih projekata, nacionalni ekspert za evaluaciju obrazovnih programa, te članica naučnih komiteta na međunarodnim naučnim konferencijama.

Baktibek Isakov (Baktybek Isakov) podučava na kirgisko-turskom MANAS univerzitetu u Biškeku, Kirgistan. Autor je nekoliko monografija i mnogih članaka u časopisima sa recenzijama. Učestvovao je različitim međunarodnim projektima i suosnivač je Online univerziteta u Biškeku, Kirgistan.

Tomas Kliestik je redovni profesor i načelnik odeljenja za ekonomiju Fakulteta za operacije, ekonomiju transporta i komunikacije Univerziteta u Zilini. Ima više od 1.500 citata u WoS-u i Scopusu. Koordinator je međunarodne konferencije koja je dobro pozicionirana u WoS-u.

Maria Kovacova podučava na Fakultetu za operacije, ekonomiju transporta i komunikacije, Univerziteta Zilina. Ima više od 700 citata u WoS-u i Scopusu. Radi kao pomoćni koordinator na međunarodnoj konferenciji koja se često citira u WoS-u.

Valentin Kuleto je osnivač i predsednik vodeće multinacionalne kompanije LINKgroup, koja više od 25 godina uspešno deluje u oblasti obrazovnog menadžmenta, profesionalne edukacije i sertifikacije u oblasti informacione tehnologije i savremenog poslovanja. Vanredni je profesor na Fakultetu savremenih umetnosti u Beogradu i Visokoj školi strukovnih studija za informacione tehnologije ITS – Beograd, Republika Srbija. Dr Kuleto je autor pet knjiga i mnogih naučnih i stručnih radova objavljenih u časopisima i zbornicima domaćih i međunarodnih konferencija, kao i naučnih monografija od međunarodnog značaja u oblasti modernog obrazovanja, obrazovne tehnologije i informacione tehnologije.

Kostin Lijanu (Costin Lianu) je doktor nauka i vanredni profesor na Fakultetu ekonomskih nauka u Bukureštu, prorektor na Univerzitetu Spiru Haret i generalni direktor USH ProBusiness centra u Bukureštu, Rumunija.

Daniel Mejer (Daniel Meyer) je profesor na Koledžu za biznis i ekonomiju i direktor Škole za državnu upravu, administraciju i javnu politiku na Univerzitetu Johanezburg, Južnoafrička Republika. Ekspert je za analizu regionalnog i lokalnog ekonomskog razvoja i strateški razvoj. Razvio je brojne inovativne alate za merenje, indekse i skale za analizu regionalnih ekonomija. Od 2015. autor je više od 100 naučnih recenziranih radova i prezentovao je više od 60 radova na međunarodnim konferencijama, uključujući i brojna obraćanja kao uvodničar. Njegova istraživanja su multidisciplinarna kroz kombinovanje razvoja ekonomije, poslovanja, javne uprave i administracije. Uspostavio je veliku međunarodnu mrežu partnera u istraživanju širom sveta sa fokusom na Višegradsku grupu zemalja. Osim toga, on je uspešno formulisao i predstavio više od 40 regionalnih razvojnih strategija za lokalne i oblasne uprave. Takođe je uključen u brojne razvojne projekte zajednica u kojim živi. Tokom svoje akademske karijere primio je brojne nagrade, među kojima su: nagrada za najinspirativnijeg predavača 2012; prorektorova nagrada za angažman u zajednici putem inicijative Vaal boraca za lokalni ekonomski razvoj 2016; medijska ličnost godine 2016; najproduktivniji viši istraživač NWU (North-West University), Vaal kampusa 2016, 2017. i 2018; najproduktivniji viši istraživač NWU Fakulteta za ekonomiju i menadžment 2019; i drugoplasirani u rangiranju za najproduktivnijeg višeg istraživača 2020. na NWU. Njegov životni moto je „pruži više nego što uzimaš“.

Natanja Mejer (Natanya Meyer) je vanredna profesorka na odseku za poslovni menadžment Koledža za biznis i ekonomiju Univerziteta Johanezburg, Gauteng, Južnoafrička Republika. Deo je prosvetne katedre za preduzetništvo u okviru Južnoafričke istraživačke inicijative (SARChI) DHET-NRF. Njeno istraživanje se fokusira na preduzetništvo i teme u vezi sa ekonomijom. Radi i kao urednik i član uredništva i naučnog komiteta kao recenzent za nekoliko domaćih i međunarodnih časopisa.

Edvin Mirfazli (Edwin Mirfazli) je istraživač ustanove Akademske kompjuterske laboratorije za ekonomiju i Poslovnog fakulteta Univerziteta u Lampungu. Ima više od 100 citata u WoS-u i Scopusu i iskustvo u istraživanjima u oblasti poslovanja, društvenog računovodstva, društvene odgovornosti preduzeća i održivosti. Takođe je objavljivao članke u časopisu Emerald Scopus. Zamenik je direktora za spoljne poslove i korporaciju Univerziteta za postdiplomske studije u Bandar Lampungu, Indonezija i gostujući profesor i uvodničar za Međunarodnu univerzitetsku radionicu u Bolonji, Kampus Rimini, Italija.

Rodika Perčun (Rodica Perciun) poseduje habilitacionu disertaciju; profesorka je i načelnica Odeljenja za finansijska i monetarna istraživanja Nacionalnog instituta za ekonomska istraživanja (NIER) Ministarstva obrazovanja i istraživanja Republike Moldavije u Kišinjevu. Radi kao direktorka na mnogim projektima nacionalnih institucija; članica je nekoliko uredničkih odbora i ekspertkinja za nezavisnu evaluaciju projekata na nacionalnom i međunarodnom nivou. Takođe je članica mnogih naučnih odbora na međunarodnim naučnim konferencijama.

Elica Petrova (Elitsa Petrova) je vanredna profesorka u oblasti društvenih, ekonomskih i pravnih nauka, doktorica ekonomije i menadžmenta i doktorica nauka bezbednosti i odbrane na Nacionalnom vojnom univerzitetu Vasil Levski u Velikom Trnovu, Republika Bugarska. Koordinator je za Erasmus i ovlašćeni predstavnik za Horizon za univerzitet. Držala je predavanja na mnogim stranim univerzitetima i akademijama u Rumuniji, Republici Slovačkoj, Republici Češkoj, Republici Poljskoj i Mađarskoj.

Vjorika Popa (Viorica Popa) je doktorica ekonomije i koordinatorica-istraživačica na Odeljenju za finansijska i monetarna

istraživanja Nacionalnog instituta za ekonomska istraživanja (NIER) Ministarstva obrazovanja i istraživanja Republike Moldavije u Kišinjevu. Njene oblasti interesovanja u nauci su: bankarstvo i nebankarski sektor, implementacija strateškog menadžmenta unutar organizacija, osiguranje i javne finansije, cirkularna ekonomija, analiza opasnog otpada u Republici Moldaviji. Članica je timova u okviru nekoliko istraživačkih projekata; učestvuje u različitim nacionalnim i međunarodnim konferencijama u zemlji i inostranstvu, prezentujući u okviru svog stručnog polja. Članica je međunarodne konferencije koja je dobro pozicionirana u WoS-u.

Sabjasači Rat (Sabyasachi Rath) je profesor i dekan Vishwa Vishwani Grupe institucija u Hajderabadu, Indija. Ima preko 50 publikacija u domaćim i međunarodnim časopisima zastupljenim u Scopusu i drugim referentnim naučnim bazama. Predstavio je više od 100 istraživačkih radova na različitim konferencijama i bio koautor odnosno urednik konferencijskih zbornika, knjiga i belih knjiga. Takođe je glavni urednik časopisa Marketing Guru Business Media.

Roman Šperka podučava na Univerzitetu Šlezije u Opavi, Republika Češka. Ima više od 150 citata u WoS-u i Scopusu. Koordinator je za međunarodne konferencije koje se dobro kotiraju u WoS-u.

Marta-Kristina Suču (Marta-Christina Suci) je profesorka na Univerzitetu za ekonomske studije u Bukureštu i supervizorka za doktorande; angažovana je na Doktorskoj školi ekonomije 1, Fakulteta za teorijsku i primenjenu ekonomiju, na odeljenju za ekonomiju i ekonomsku politiku. Takođe, ona je stručna saradnica interdisciplinarne istraživačke grupe Rumunske akademije, kao i dopisna članica Rumunske akademije nauka, 9. komitet.

Wilfred Isioma Ukpere (Wilfred Isioma Ukpere) je trenutno profesor na odeljenju industrijske psihologije i upravljanja ljudskim resursima na Univerzitetu Johanezburg (UJ). Pruža značajan doprinos svojim teoretskim radom kroz istraživanja čiji su ishodi uglavnom usmereni na kritički stav o uticaju kapitalizma u periodu posle hladnog rata, pre svega u kontekstu ekonomija koje nastaju. Smatra se istaknutim istraživačem u oblasti upravljanja ljudskim resursima i razvojem, pre svega u polju globalizacije i njenog uticaja na upravljanje ljudskim resursima. Autor je tri knjige, dva poglavlja u knjigama, 37 konferencijskih prezentacija/zbornika i oko 230 članaka u časopisima ISI/WoS/CA (Thomson Reuters), IBSS (Proquest) Scopus (SCImago) i akreditovanih časopisa Južnoafričkog odeljenja za visoko obrazovanje i obuke (SA DoHET). Bio je najuspešniji istraživač Nacionalne istraživačke fondacije (NRF) na Fakultetu za biznis Univerziteta za tehnologiju Kejp Peninsula (CPUT). Od CPUT, UJ i NRF i Iona koledža u SAD primio je brojne nagrade za svoja istraživanja kao priznanje za istraživački doprinos. Njegovi citati na Google Scholar broje 2.369, dok je njegov Google Scholar H-index 25. Nedavno je primio i nagradu za životno delo izdavačke kompanije Macquis Who's Who?, sa sedištem u SAD, kao priznanje za doprinos u naučnoj oblasti kojom se bavi.

Katarina Valaskova predaje na Fakultetu za operacije, ekonomiju transporta i komunikacije Univerziteta Zilina. Ima više od 1.000 citata u WoS-u i Scopusu. Spoljni je koordinator međunarodnih konferencija koje se dobro kotiraju u WoS-u.

Agil Valijev je predavač na Univerzitetu za turizam i menadžment Azerbejdžana. Takođe, predaje na različitim evropskim univerzitetima u Kraljevini Švedskoj, Republici Finskoj, Kraljevini Noveškoj, Kraljevini Danskoj, Republici Austriji itd. Objavio je više od 80 publikacija u različitim međunarodnim časopisima. Član je ekspertske grupe u okviru Komisije za nauku i tehnologiju pri Konferenciji Ujedinjenih nacija za trgovinu i razvoj UNCTAD.

To su govornici sa Konferencije ICESBA 2021 koji su predstavili svoje radove i pružili značajan uvid tokom dana u kome su održane prezentacije i žive diskusije o zanimljivim i aktuelnim temama.

Vanredni profesor Kostin Lijanu, prorektor Univerziteta Spiru Haret, pročitao je poruku uprave organizatora i pozdravio učesnike, a onda je, u okviru plenarne sesije konferencije, prezentovao rad: Uloga centra za digitalne inovacije u digitalnoj transformaciji Evrope sa fokusom na veštačku inteligenciju.

Profesor Valentin Kuleto iz Visoke škole strukovnih studija za IT – ITS, Beograd, Republika Srbija, predstavio je rad Implementacija proširene realnosti u visokom obrazovanju, ispitivanje svesti studenata.

Profesor Maria Kovacova, sa Univerziteta u Zilini, Republika Slovačka, predstavila je rad Rad pametne fabrike, kognitivna automatizacija i analiza „Big Data“ u industriji za održivu proizvodnju interneta stvari.

Profesor Roman Šperka sa Univerziteta Šlezije iz Opave, Češka Republika, govorio je na temu Dobiti više na osnovu podataka realnog poslovanja, što je naišlo na veliko interesovanje kod svih učesnika konferencije.

Govorili su i: Dragan Ilić sa Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, Republika Srbija, koji je govorio na temu Kako upotrebljavati pametne podatke da bi se dobio bolji povrat investicija u marketingu?; Milena Ilić, Fakultet savremenih umetnosti i ITS – Visoka škola strukovnih studija za IT, Beograd, Republika Srbija, koja je predstavila rad pod naslovom: Konkurentnost i inovativnost: Studija slučaja Srbije i Rumunije, a sa Univerziteta za turizam i menadžment Azerbejdžana, Baku, Republika Azerbejdžan, vanredni profesor doktor Agil Valijev je govorio o Primeni veštačke inteligencije za unapređivanje malih biznisa: Tri države kao studije slučaja.

Viorika Popa, iz Nacionalnog instituta za ekonomska istraživanja (NIER) Republike Moldavije, prezentovala je temu Upravljanje opasnim otpadom putem pametne digitalizacije; Viktorija Joradki iz Nacionalnog instituta za ekonomska istraživanja (NIER) Republike Moldavije prezentovala je temu Razvoj pametnog grada putem održive digitalne transformacije, a Tomas Kliestik, sa Univerziteta Zilina, Republika Slovačka, prezentovao je rad Upadljive determinante finansijske zaduženosti: Dokazi slovačkih i čeških preduzeća.

Posebno interesovanje je izazvao profesor Sabjasači Rat, dekan Vishwa Vishwani Grupe institucija u Hajderabadu, Indija, koji je predstavio rad pod naslovom Zora marketing 5.0: Simbioza agilnog i poboljšanog marketinga za precizna predviđanja.

U drugoj polovini prvog dana konferencije nastupili su sledeći govornici: profesor Stefano Amodio iz Instituta Teseo, Salerno, Italija – Organizaciona ekspertiza i donošenje odluka u korporativnim i složenim organizacijama; Melina Alegro iz italijanskog Ministarstva obrazovanja, univerziteta i istraživanja, Rim, Italija – Konflikti u radnim odnosima: Pregled. Kriza uloga u savremenom dobu: Radni odnosi između muškaraca i žena; Katarina Valaskova sa Univerziteta Zilina, Republika Slovačka, sa radom pod naslovom: Quo vadis, upravljanje zaradama? Analiza obrade determinanti u ambijentu centralne Evrope i Edvin Mirfazli, Univerzitet Lampung, Indonezija, koji je predstavio rad pod naslovom Otkrivanje društveno odgovornog poslovanja utiče na računovodstvene perspektive.

Kako se bližio kraj prvog dana konferencije, zanimljive radove su prezentovali Daniel Mejer, sa Univerziteta Johanezburg, Gauteng, Južnoafrička Republika – Ocena međusobnih odnosa između rizika, ekonomskog rasta i dobrog upravljanja zemljom: Slučaj Višegradske četvorke; Elica Petrova sa Nacionalnog vojnog univerziteta Vasil Levski u Velikom Trnovu, Republika Bugarska – Empirijska studija u realnom okruženju o problemima koji utiču na uspešnost studenata i kadeta u obrazovnom procesu; Baktibek Isakov sa kirgisko-turskog MANAS Univerziteta, Biškeek, Kirgiska Republika – Strukturisanje ideja putem trouglova podataka, hipoteza i naslova.

Prvi dan konferencije je završen nizom zaključaka, završnih komentara, zapažanja i čestitanja organizatorima i predsedavajućima međunarodne konferencije ICESBA 2021.

Drugog dana konferencije, 27. novembra 2021, održani su paneli-konferencije na kojima su moderatori bila sledeća četiri uvažena profesora USH:

PANEL 1, pod naslovom Pametno upravljanje i urbana ekonomija bazirana na znanju – moderator profesorka dr Daniela Pašniku, Univerzitet Spiru Haret, Fakultet ekonomskih nauka, Bukurešt, Rumunija i viši istraživač na Nacionalnom naučnom istraživačkom institutu za rad i socijalnu zaštitu, Bukurešt, Rumunija;

PANEL 2, pod naslovom Pametni marketing baziran na „Big Data“ – moderator profesor dr Luminika Jonesku, Univerzitet Spiru Haret, direktor odseka za ekonomske nauke Fakulteta ekonomskih nauka, Bukurešt, Rumunija;

PANEL 3, pod naslovom Algoritamski informacioni sistemi za računovodstvo na bazi analize podataka – moderator profesorka dr Elena Gurgu, Univerzitet Spiru Haret, Fakultet ekonomskih nauka, Bukurešt, Rumunija i zamenica glavnog urednika časopisa Anali Univerziteta Spiru Haret. Ekonomska serija;

PANEL 4, pod naslovom Veštačka inteligencija iza sistema interneta stvari na osnovu analize podataka – moderator vanredni profesor dr Mihaj Andronije, Univerzitet Spiru Haret, Fakultet ekonomskih nauka, Bukurešt, Rumunija.

Tokom panel sesija, oko 84 gosta iz 14 zemalja su se smenjivala u svojim prezentacijama, sa prosečnom dužinom izlaganja od 10 minuta praćena petominutnim blokovima pitanja i odgovora. Diskusija o naučnim radovima je bila dinamična i uspešna, u relaksiranoj atmosferi. Snimci svih panel sesija održanih 26. i 27. novembra 2021. su dostupni putem linka <http://icesba.eu/virtual.html>, na sajtu konferencije icesba.eu.

3. Relevantni aspekti iz apstrakta nekih od radova predstavljenih na konferenciji ICESBA 2021

Dozvolite nam da u sledećem delu rada predstavimo samo nekoliko važnih aspekata iz nekih radova predstavljenih na međunarodnoj konferenciji ICESBA 2021.

U svom naučnom radu pod naslovom POUZDANOST SISTEMA INTERNETA STVARI BAZIRANIH NA ANALIZI PODATAKA, Slavko Pokorni je istakao da je cilj ovog rada da pokaže da se pouzdanost interneta stvari (IoT) zasnovanog na podacima mora uzeti u obzir. Pouzdanost interneta stvari (IoT) zasnovanog na podacima je kompleksan problem jer taj sistem obuhvata hardver, softver, ljudski faktor i podatke. Kratko je analizirana pouzdanost svakog od ovih elemenata i predložena je jednačina za izračunavanje pouzdanosti sistema IoT baziranog na podacima. Veštačka inteligencija je takođe uključena. Pouzdanost je povezana sa dostupnošću podataka i mogućnošću održavanja hardvera i softvera, što je takođe objašnjeno. Ovaj rad je napisan uglavnom uz pozivanje na dve reference koje je autor ovog rada nedavno objavio [2] [3].

Autorke Maria ANDRONIJE (Maria ANDRONIE), Luminita IONESCU (Luminita IONESCU) i Irina DIŽMARESKU (Irina DIJMARESKU) u svom radu bavile su se time kako će četbotovi uticati na javni sektor i računovodstvo. Digitalna transformacija računovodstva će uticati na dnevne aktivnosti kompanija i ostaviće dubok trag na oblast zapošljavanja. Ovo istraživanje ima za cilj da predstavi komponente arhitekture visokog nivoa za četbotove u javnim službama i upotrebu četbotova u javnom sektoru. Poslednji deo ovog istraživanja analizira kako će čet botovi uticati na računovodstvo i kako će digitalizacija rada uticati na radna mesta. Veštačka inteligencija se razvija i upotreba čet botova u javnom sektoru donosi brojne koristi kada je reč o korisničkom interfejsu, vođenju dijaloga, beleženju interakcije, filtriranju podataka i povratnim informacijama od korisnika. U poslednjoj deceniji, došlo je do značajnog porasta interesovanja za veštačku inteligenciju, robote koji ne liče na ljude, četbotove i enkripciju. Tehnologija četbotova mogla bi da ubrza komunikaciju između savetnika i klijenata/građanstva, a u skorije vreme, između zaposlenih u računovodstvu i državnih vlasti. Nekoliko evropskih zemalja je uvelo čet botove koji pružaju javne usluge kako bi odgovorili na povećane zahteve građanstva ka administraciji za informacijama. Evropska unija podstiče upotrebu portala za otvorene podatke za poreze i potrebe prijavljivanja, ali takođe i za poboljšanje kvaliteta javnih usluga, čime se pospešuje efikasnost javnog sektora. Mreža četbotova mogla bi da unapredi sistem evropskih javnih službi u bliskoj budućnosti i omogući ekonomski rast [4].

Rodika PERČUN (Rodica PERCIUN) i Neli AMARFI-RAJLEAN (Nelli AMARFII-RAILEAN) obavile su istraživanje INDUSTRIJA 4.0 PREMA TRADICIONALNOJ EKONOMIJI U REPUBLICI MOLDAVIJI. Napisale su zanimljivu studiju slučaja o znacima progressa digitalizacije u ekonomskim procesima tokom poslednje decenije koja je dovela do definisanja četvrte industrijske revolucije, nazvane Industrija 4.0. U situaciji u kojoj države u svetu ili uvode alate Industrije 4.0 ili postavljaju Industriju 4.0 kao razvojnu strategiju, autorke su izrazile zabrinutost do kog stepena je Republika Moldavija spremna da implementira nove digitalne alate, tj. da se suoči sa izazovima. Ovo istraživanje ima za cilj da ukaže kakvo je okruženje potrebno da bi se iskoristile inovacije Industrije 4.0 kako bi se obezbedio održivi razvoj. Članak ispituje međunarodno iskustvo u oblasti digitalizacije ekonomije nasuprot iskustvu Republike Moldavije, i sadrži analizu zakonskog okvira, dijagnozu na osnovu ekonomskih pokazatelja u odnosu na implementaciju IKT u ekonomiji Moldavije i primere dobre prakse drugih zemalja u oblasti Industrije 4.0. Ovo istraživanje je obavljeno u okviru državnog programa 20.80009.0807.22 Razvoj mehanizama cirkularne ekonomije za Republiku Moldaviju [5].

Sonja VUJOVIĆ, Tamara RAĐENović i Tanja VUJOVIĆ su napisale interesantan rad o PRIMENI PROŠIRENE REALNOSTI U PROMOVISANJU HOTELA I TURISTIČKIH ATRAKCIJA GRADA NIŠA. U vreme digitalne transformacije, posebno tokom pandemije koronavirusa, došlo je do promena u načinu predstavljanja turističke ponude potencijalnim klijentima. Tome su posebno doprinele informacione tehnologije koje su omogućile da se turističke destinacije i hotelski kapaciteti približe korisnicima. Cilj ove studije je da identifikuje mogućnosti i izazove koje nudi proširena realnost kada se radi o stvaranju personalizovanog doživljaja korisnika, turističkom razvoju i većoj vidljivosti hotela i njihovih sadržaja na globalnom tržištu. Namera autora je da popuni prazninu u znanju i podigne svest o vrednosti primene proširene realnosti u turizmu. Na osnovu istraživanja sprovedenih u gradu Nišu, zaključeno je da je trenutna primena proširene realnosti u promociji hotela i turističkih atrakcija u ovom gradu nedovoljna i date su preporuke kako koristiti pogodnosti proširene realnosti u turističkoj promociji [6].

Elena GURGU (Elena GURGU), Raluca-Ileana ZORZOLIJU (Raluca-Ileana ZORZOLIU), Luminika PISTOL (Luminica PISTOL), Joana-Andrea GURGU (Ioana-Andreea GURGU), Kamelija UNGUREANU (Camelia UNGUREANU) i Gika NAI (Gica NAE) u svom radu pod naslovom ODNOS IZMEĐU TEHNOLOGIJA ZASNOVANIH NA ANALIZI „BIG DATA“ I EFEKTIMA RADA STRATEGIJA UPRAVLJANJA PRIMENJENIH NA KOMPANIJE U INDUSTRIJI UGOSTITELJSTVA, TURIZMA I PUTOVANJA razmatraju tehnologije zasnovane na analizi „big data“ koje su prihvaćene u turističkoj industriji, posebno tokom poslednjih godina, kao i najaktuelnije trendove bazirane na veštačkoj inteligenciji koja će iz osnova izmeniti putovanja u budućnosti. Tehnologije budućnosti u turističkoj industriji, koje su u suštini zasnovane na veštačkoj inteligenciji – AI, proširenoj realnosti – AR, mašinskom učenju – ML, virtuelnoj realnosti – VR i internetu stvari – IoT, jesu one koje diktiraju nove trendove u efikasnom strateškom upravljanju radom kompanija na turističkom

tržištu. Autorke su pokušale da ukažu na argumente, zajedno sa ciframa i statističkim podacima preuzetim iz međunarodnih statistika, ali su se takođe pozvale na stavove nekolicine autora iz celog sveta koji su, u svojim radovima objavljenim poslednjih godina u prestižnim međunarodnim časopisima, pisali o uticaju novih informacionih tehnologija na porast obrta u turizmu, na porast prodaje turističkih paket aranžmana, diversifikaciju turističke ponude za korisnike i lakše načine da se nađe savršena destinacija, da se lakše obavi rezervacija ili da se turistička usluga plati na mnogo pogodniji i brži način. Sve ovo ukazuje na ulogu koju napor kompanija i njihovo strateško upravljanje imaju, čija efikasnost je veća ako su prilagođeni zahtevima tržišta koje se stalno menja i razvija, a koje se u velikoj meri preselilo u online sferu, čemu u sve većoj meri doprinose softver i transformacije robotizacije, poput virtuelnih asistenata, kompjuterskih programa za analizu slika, pretraživača, sistemi za prepoznavanje slika, samohodnih vozila, dronova, interneta stvari. Međutim, može se videti da, uprkos obećavajućim svojstvima veštačke inteligencije, mnoge turističke kompanije ne uviđaju pun potencijal koji tehnologije zasnovane na analizi „big data“ nude [7].

Svetlana NOVAKOVIĆ CAREVIĆ, Jasmina BAŠIĆ i Irina DIŽMARESKU (Irina DIJMARESCU) sprovele su zanimljivo istraživanje o DIJAGNOSTICI UZ POMOĆ VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U UPRAVLJANJU ZDRAVSTVOM. Zdravstvo trpi ogroman pritisak koji proističe iz činjenice da tu nema mesta za eksperimente ni greške, s obzirom na fatalne posledice ili nepredvidive ishode. Ovaj rad ima za cilj da predstavi specifičnosti upravljanja zdravstvom i upotrebu veštačke inteligencije da bi se poboljšala uspešnost u radu, zadovoljstvo poslom i, što je najvažnije, zdravlje pacijenata. To se postiže uvođenjem sistema veštačke inteligencije u zdravstvene ustanove [8].

Miljan PELEŠ, Svetlana JEVREMOVIĆ, Aleksandar SIMOVIĆ i Aleksandra HADŽIĆ su obavile zanimljivo istraživanje o MOGUĆNOSTIMA RAZVOJA I PRIMENE MOBILNIH APLIKACIJA ZA PREPOZNAVANJE OKRUŽENJA I TEKSTA I ČITANJE QR KODOVA KORIŠĆENJEM CAMERAX OKVIRA ZA ANDROID I OPREME ZA MAŠINSKO UČENJE. Napredak i razvoj digitalnih tehnologija rezultirao je potrebom da se različiti uređaji umreže na nivou aplikacija. Bežična komunikacija između različitih uređaja putem interneta dozvolila je mnoštvo mogućnosti da bi se podstakli kapaciteti korisnika. Svedoci smo vrtoglavih promena u kompjuterskoj tehnologiji i možemo zaključiti da se svrha jednog uređaja više ne može usko definisati. Mobilni telefoni prerastaju u personalne računare, današnjim televizorima se stalno dodaju nova svojstva, a kamere mogu da obrađuju i šalju fotografije. Ovo su samo neki od primera elektronskih uređaja koje svi koriste. Naravno, da bi jedan uređaj mogao da ostvari sve te funkcije, potrebno je da se u njega ugradi adekvatna hardverska infrastruktura, kao i neophodne softverske komponente koje povezuju operacije korisnika sa samim komponentama, tj. operativni sistem. Operativni sistem koji ovaj rad razmatra je operativni sistem Android, trenutno najpopularniji operativni sistem za pametne uređaje [9].

Milica JEVREMOVIĆ, Hana STEFANOVIĆ, Dušan STOJAKOVIĆ i Nada STALETIĆ imaju zanimljiv rad pod nazivom: MOŽEMO LI PREDVIDETI EFEKTE UPOTREBE INTERAKTIVNIH SVOJSTAVA VEB-SAJTA? Cilj ovog rada je određivanje očekivanih efekata na korisnike nakon uvođenja interaktivnih svojstava veb-sajta. Izvršeno je poređenje tri modela datih po Songu, Liu i Vuu, što daje ovom radu izuzetnu preciznost i dubinu istraživanju o konkretnom problemu. Doprinos ovog rada se ogleda u sveobuhvatnom i detaljnom osvrtu na ranija istraživanja o interaktivnosti i važnosti upotrebe veb-sajta, te ukazivanju na posebne efekte koje korisnici očekuju nakon što se uvedu interaktivna svojstva veb-sajta. Osim toga, doprinos rada se ogleda u prepoznavanju važnosti interaktivnih svojstava sajta za potrebe traženja posla / kurseva / obuke / prakse. Konačno, kod korisnika koji koriste interaktivne sajtove u poređenju sa sajtovima koji nisu interaktivni dolazi do značajnog porasta aktivnosti [10].

Roksana-Daniela PAUN (Roxana-Daniela PAUN) u svom radu pod naslovom PREGLED NEKIH ZAKONSKIH ASPEKATA TEHNOLOGIJA KOJE SE ZASNIVAJU NA VEŠTAČKOJ INTELIGENCIJI bavi se veštačkom inteligencijom, koja u sve većoj meri predstavlja izazov novih dekada i koja može da pomogne čoveku ili ga zameni. Odluka zavisi od onih koji, putem svog istraživanja, procene koliko nezavisnosti zapravo donose nove tehnologije koje je stvorio čovek. Izvan striktno naučnih aspekata koji su stvorili i razvili veštačku inteligenciju (VI), neki od tih aspekata su etički, moralni i konačno, ne najmanje važni, pravni. Već se odvijaju debate o ovoj temi online, gde su mišljenja podeljena između konzervativnih pitanja i inovacija po svaku cenu. Strah od novog može opstati iako se čovek već navikao na pomoć (Shazam, Waze, personalni asistenti). Ako VI već može da zameni muzičare koji izvode, na primer, Betovenove simfonije, koliko daleko se ta tehnologija može razvijati i gde bi bila granica nakon koje se čovek ne može zameniti? Ova studija daje kratku analizu nekih pravnih aspekata koji se moraju razmatrati u vezi sa širokom primenom tehnologija zasnovanih na VI, s aspekta poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, a takođe i u vezi sa odgovornošću u vezi sa VI (Ko je odgovoran i koje bi bile granice odgovornosti za VI.) [11].

Valentin KULETO, Milena ILIĆ, Aleksandra HADŽIĆ i Katarina RAKETIĆ, u svom radu pod naslovom IMPLEMENTACIJA PRODUŽENE REALNOSTI U VISOKOM OBRAZOVANJU, ISPITIVANJE SVESTI STUDENATA opisuju radove i potvrđuju koristi primene produžene realnosti (XR) u visokom obrazovanju. Izazovi koji se pojavljuju u domenu sveobuhvatne, tzv. produžene stvarnosti (XR) (kao što su virtuelna realnost (VR), proširena realnost (AR) i mešovita realnost (MR)), kao i ono što su njihovi uzroci i rešenja, biće takođe obrađeni. Predstavljena poglavlja uključuju perspektivu tehnologije, dizajna, ljudskog faktora, različitih tehnologija i ideja. XR se pre svega primarno ili isključivo fokusira na prikaz/sliku, s obzirom na to da ne uključuje druge modalitete kao što je audio, taktilna komponenta, miris ili dodir. Stoga, primarni fokus je na koristi korišćenja XR, kroz različite discipline koje se ukrštaju sa visokim obrazovanjem, tamo gde je to potrebno. U celini, ova studija stremi da pruži kompletan uvid u izazove, mogućnosti i buduće XR trendove koji bi se primenjivali u obrazovnim institucijama. Primarno istraživanje u formi analitičkog istraživanja koje je uključivalo 83 ispitanika pokazalo je visok stepen svesti o XR među studentima odabrane visokoškolske institucije i upotrebu ove tehnologije u svakodnevnom životu studenata, i uticaj starosti učesnika istraživanja na upotrebu XR. Da bi se utvrdilo da li postoji korelacija između upotrebe AR (proširene realnosti) i starosti ispitanika, korišćen je Spirmanov koeficijent, statistika koja nije zasnovana na parametrima, tj. koja se bazira na rangiranom posmatranju. Softver za statističku obradu podataka i analizu IBM SPSS je korišćen da bi se izračunao Spirmanov koeficijent korelacije. Na osnovu opservacije uzorka i primenjenog statističkog zaključivanja, ne može se tvrditi da postoji direktna korelacija između upotrebe proširene stvarnosti AR u svakodnevnom životu ispitanika i njihove starosti. Međutim, rezultati pokazuju visok stepen svesti o XR kod ispitanika (78,31%); ali stepen upotrebe ove tehnologije u svakodnevnom životu je skoro jednako raspoređen: 34,94% ispitanika je koristi, dok je 33,73% ne koristi, a možda je koristi 31,33% ispitanika koji nisu svesni te tehnologije [12].

Marija Nikolić TOŠOVIĆ i Violeta JOVANOVIĆ, u svom radu pod naslovom ANALIZA PREDUZETNIČKIH NAMERA KOD STUDENATA MENADŽMENTA U TIMOČKOM REGIONU – PREGLED STAVOVA I MIŠLJENJA bave se sektorom malih i srednjih preduzeća i preduzetnika (MSP), koji bi mogao imati ključnu ulogu za dalji nacionalni ekonomski rast Srbije kroz zapošljavanje, povećanu konkurentnost i izvoz, ali

takođe i za rešavanje problema nejednakog razvoja regiona. Jedan od ekonomski i demografski najnerazvijenih regiona Srbije je timočki region. Ono što je svojstveno za ovaj region jeste redukovana investiciona aktivnost sektora MSP. Povećavanje privlačnosti ovog regiona za nove preduzetnike i investitore i porast konkurentnosti lokalnih preduzetnika stvorice nove, atraktivne i stabilne poslove, što će potom učiniti da se u regionu zadrži kvalifikovana radna snaga. Ovaj rad omogućava da se čuje glas budućih nosilaca ekonomskih aktivnosti u ovom konkretnom regionu i predstavlja prvo istraživanje o preduzetničkim stavovima, mišljenju i namerama mladih ljudi u ovom delu Srbije. U ovoj analizi preduzetničkih namera učestvovalo je 199 studenata završne godine osnovnih i master studija menadžmenta u timočkom regionu. Dobijeni rezultati istraživanja ukazuju na to da studenti uglavnom imaju preduzetničkih namera i da ljudi u njihovom neposrednom okruženju uglavnom imaju pozitivan stav o preduzetništvu. Ispitanici veruju da poseduju neophodna teoretska znanja i veštine, ali ne i praktična znanja. Rezultati istraživanja ukazuju na neophodnost pomeranja fokusa obrazovanja sa strogo akademskog na praktičan nivo i na vezu obrazovnih institucija i privrede, odnosno na bolje veze između samih preduzetnika, kao i na hitnu potrebu za aktiviranjem preduzetničkih udruženja [13].

Strahinja ĐORĐEVIĆ, Svetlana JEVREMOVIĆ, Jovana TOŠIĆ i Nina STOJANOVIĆ u svom radu pod naslovom VEB-APLIKACIJE ZA PAMETNU KUĆU: DIZAJN I IMPLEMENTACIJA UZ KORIŠĆENJE JAVA EE, MVC OKVIRA I ARDUINO MIKROKONTROLERA bave se automatizacijom našeg okruženja kao rezultatom užurbanog modernog načina života, što je za ishod imalo aplikaciju koja bi pojednostavila i olakšala svakodnevni život. Cilj rada bio je da istraži mogućnosti da se dizajnira i implementira veb-aplikacija Pametna kuća, koja bi olakšala kontrolisanje uređaja u kući svim korisnicima, a posebno onima kojima je kretanje delimično ili potpuno onemogućeno. U prvom delu rada, teoretski su obrađene tehnologije koje su korišćene za aplikaciju Pametna kuća. Istraživanje je potkrepljeno crtežima i tabelama. Dokumentacija o dizajnu aplikacije i njenoj implementaciji je obrađena Lermanovom metodom. Istovremeno, teoretska analiza primenjene tehnologije upućuje na literaturu autoriteta u istraživačkoj oblasti naprednog koncepta Java i Java EE platforme i razvojnog sistema otvorenog koda Arduino mikrokontroler, koji omogućavaju modularnost i laku modifikaciju. Istraživanje ispituje slučajeve primene aplikacije kada je kreator aplikacije korisnik, odnosno slučajeve upotrebe aplikacije kada je kreator admin. Dalje, posmatrane su sistemske operacije koje treba napraviti i posmatrati. Ovo prati proces implementacije aplikacije, u kome se istovremeno odvija testiranje, što predstavlja poslednju, konačnu fazu razvoja softverskog sistema da bi se omogućilo rešavanje problema [14].

Vitorija JORDAKI (Victoria IORDACHI) u svom radu pod naslovom RAZVOJ PAMETNOG GRADA UZ ODRŽIVU DIGITALNU TRANSFORMACIJU bavi se konceptom pametnog grada, za koji se lokalne uprave sve više interesuju, koje predstavljaju jedno od rešenja za različite gradske probleme, počev od urbanizacije pa sve do ekoloških izazova. U ovakvim uslovima, pristupi upravljanju gradskim razvojem se postepeno preispituju i u sve većoj meri se oslanjaju na napredna tehnološka rešenja, digitalizaciju i korišćenje platformi. Danas, digitalno unapređivanje gradova postaje glavna operativna/politička opcija u mnogim zemljama, s obzirom na to da se tako postižu, s jedne strane, ušteta i efikasnost u funkcionisanju usluga i u rešavanju problema, a sa druge strane, brzina i transparentnost u donošenju odluka. Cilj ovog rada je da analizira ulogu pametnih tehnologija u promovisanju održivosti i koncepta pametnih gradova, kao i da ustanovi odnos između ova dva koncepta. Da bi se to postiglo, primenjene su metode naučnog istraživanja poput analize i sinteze posebne literature u oblasti cirkularne ekonomije, pametnih gradova, pametnih tehnologija, induktivno i deduktivno zaključivanje, kritička analiza materijala. Održivi razvoj se bazira na interakciji tri aspekta razvoja koji su uzajamno zavisni i utiču jedan na drugi. Ta tri aspekta razvoja su ekonomski, društveni i ekološki. Tako, cirkularni koncept ekonomije može obezbediti nova rešenja koja ostvaruju veći uticaj na sisteme pametnog grada putem nove mobilnosti, poboljšanja energetske efikasnosti i pametnih ekoloških rešenja [15].

Viorika POPA (Viorica POPA) i Mihail Cobanu (Mihail CIOBANU), u svom radu naslovljenom UPOTREBA PAMETNE DIGITALIZACIJE ZA UPRAVLJANJE OPASNIM OTPADOM, bave se globalnim informatičkim društvom koje se brzo uvećava. Istovremeno, porast kupovne moći, urbanizacija i industrijalizacija u mnogim zemljama u razvoju dovela je do porasta količine proizvoda koji se nalaze na tržištu i potom kupuju, te stvaraju ogromne količine toksičnog otpada. Stoga, digitalizacija i povezanost su ključni za omogućavanje ostvarenja Ciljeva održivog razvoja. Tranzicija ka svetu koji je sve više digitalizovan takođe uključuje brojne rizike usled neracionalne potrošnje resursa i lošeg upravljanja otpadom. Autori smatraju da je rešavanje problema opasnog otpada moguće uz primenu moderne pametne tehnologije u upravljanju otpadom, a putem primene digitalizacije u rukovanju otpadom, popravice se zdravlje na celoj planeti, smanjiće se negativan uticaj emisije zagađivača u naše okruženje, i biće obnovljeni najvažniji ekosistemi kako bi se obezbedila naša dugoročna održivost. Na taj način, upotreba otpada kao resursa je neophodna kako bi se smanjila potreba za ekstrakcijom novih resursa. Ova studija je razvijena u okviru državnog programa 20.80009.0807.22 Razvoj mehanizama za formiranje cirkularne ekonomije u Republici Moldaviji [16].

Olga TIMOFEJ (Olga TIMOFEI) u svom radu naslovljenom SVEST O PRINCIPIIMA CIRKULARNE EKONOMIJE U MOLDAVSKIM KOMPANIJAMA bavi se cirkularnom ekonomijom kao novim pristupom odgovornom i cikličnom korišćenju prirodnih resursa, gde bi cilj ekonomije trebalo da bude smanjivanje uticaja na čovekovo okruženje i podsticanje ekonomije. Rešavanje problema čovekovog okruženja zajedno sa promovisanjem održivog razvoja nikad nije bilo tako aktuelno kao danas. Jedna od osnovnih strategija tranzicije ka cirkularnoj ekonomiji je bolje upravljanje otpadom, pre svega zbog ograničenih prirodnih resursa na globalnom nivou, kao i potrebe da se smanji njihovo iscrpljivanje. Republika Moldavija, slično drugim zemljama u svetu, godišnje proizvede ogromne količine otpada, a značajan deo toga stvaraju kompanije i preduzeća. Kako bi u proteklim godinama ekonomski akteri imali odgovornost u ovoj sferi, državne vlasti su preduzele neke korake, ali oni nisu ostavili vidljiv uticaj na situaciju u ovoj oblasti. S obzirom na to da se adaptacija na model cirkularne ekonomije odvija na različitim nivoima, uključujući i individualni nivo, bilo kao vlasnik ili zaposleni u kompaniji, preduzeto je istraživanje kako bi se odredio stepen svesti o principima cirkularne ekonomije kod onih koji su uključeni u realni sektor ekonomije zemlje. Rezultati intervjuja jasno pokazuju da najveći napor kada je reč o podizanju svesti i osnaživanju kompanija tek treba da se ulože i da će biti potrebno izvesno vreme za prelazak na cirkularnu ekonomiju u Republici Moldaviji [17].

Velinka TOMIĆ i Svetlana ANĐELIĆ, u svom radu pod naslovom PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE IZ OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE U REPUBLICI SRPSKOJ, konstatuju da je za smanjivanje emisije štetnih gasova za najmanje 55% do 2030. potrebno da se veći udeo obnovljivih izvora energije i veći stepen energetske efikasnosti integrišu u energetske sistem. Republika Srpska proizvodi električnu energiju iz različitih izvora. Termoelektrana Ugljevik, relativno mala elektrana, emituje nezamislivu količinu sumpor-dioksida. Imajući na umu udeo energije koji se dobija iz fosilnih goriva, pitanje za Republiku Srpsku je – kako da obezbedi dovoljno

energije za buduće generacije. Razvoj proizvodnje iz obnovljivih izvora energije danas predstavlja osnovni izazov za kreatore politike u Republici Srpskoj. Ova transformacija će poboljšati zdravlje i zadovoljstvo ljudi, stvoriti nove poslove, generisati investicije i inovacije, smanjiti nedostatak energije i zavisnost od uvoza energije i obezbediti sigurno snabdevanje [18].

Milena ILIĆ P, Nevenka POPOVIĆ ŠEVIĆ, Marko RANKOVIĆ i Roksana BUČEA-MANEA-TONIS (Rocsana BUČEA-MANEA-TONIS) u svom radu pod naslovom KONKURENTNOST I INOVATIVNOST. STUDIJE SLUČAJA SRBIJE I RUMUNIJE bave se netehnološkim inovacijama koje potiču iz sektora koji imaju kapacitet da primene znanje koje donose strane kompanije i trgovinski partneri. Zelena nabavka se pokazala kao osnovni faktor koji stimulise inovacije i ekonomsku fleksibilnost. U kompanijama jugoistočne Evrope se često nailazi na društvenu odgovornost, visok stepen kompetencija, agilni operativni menadžment. Rumunija se okrenula zelenoj nabavci i preduzela korake ka agilnom menadžmentu kako bi izvršila pozitivan uticaj na produktivnost sa niskim karbonskim otiskom. S druge strane, Srbija nije imala pristup fondovima za FP7 kako bi investirala u istraživanje i razvoj i eko-inovacije, što se odrazilo kroz njenu niskorangiranu poziciju kad je reč o globalnom indeksu inovacija. Ovaj rad se bavi konkurentnošću i inovacijama u okviru primera studije slučaja o Srbiji i Rumuniji, istražuje sličnosti i razlike i daje preporuke. Kompetitivnost i inovacije su posmatrani u kontekstu cirkularne ekonomije [19].

Juliana Petronela GARDAN (Iuliana Petronela GÂRDAN), Daniel Adrian GARDAN (Daniel Adrian GÂRDAN), Klaudia Gabriela BAIČU (Claudia Gabriela BAICU) i Daniel Konstantin ŽIROVEANU (Daniel Constantin JIROVEANU), u svom radu SISTEMATSKI POGLED NA POSLOVNO PREISPITIVANJE U KONTEKSTU ODRŽIVOSTI LANACA NABAVKE, bave se krizom koju je stvorila pandemija, koja je donela izazove za industriju ugostiteljstva na više nivoa. Ne bave se samo smanjenim brojem gostiju i nestabilnošću protoka turista, pored totalnog zatvaranja od početka pandemije, već se dotiču i sposobnosti za upravljanje i bavljenje marketingom kompanija koje se bave ugostiteljstvom kako bi se suočile sa dubokim promenama duž lanca snabdevanja. Ovaj rad daje sistematski pregled sa ciljem da se naglase glavni pravci u kojima se, na osnovu naučne literature iz ove oblasti, analiziraju kompleksna pitanja primene održivosti nabavnih lanaca u ugostiteljstvu. Autori su odabrali samo članke iz časopisa, konferencijskih zbornika i indeksiranih knjiga u okviru baze podataka WoS iz poslednjih pet godina. Rezultati analize pokazuju da primena principa koji se odnose na implementaciju održivosti duž lanca snabdevanja, u kombinaciji sa odgovarajućim održivim upravljanjem ljudskim resursima i specijalnim uvidom u upravljanje odnosima sa korisnicima, nudi kompanijama u ovom polju izvestan broj strateških instrumenata za borbu sa tim ogromnim izazovima koje je nametnula pandemija. Poslovni modeli za budućnost adaptirani prema postpandemijskoj ekonomiji treba da naglase održiv vid ponašanja gostiju i lanca nabavke i dostave zasnovan na pametnoj i inovativnoj saradnji između organizacija u tom lancu [20].

Hepines Ozioma OBI-ANIKE (Happiness Ozioma OBI-ANIKE) i Wilfred Isioma UKPERE (Wilfred Isioma UKPERE) u svom radu pod naslovom PROJEKCIJA POTRAŽNJE KAO PRAVO SREDSTVO ZA VISOKU EFIKASNOST U UPRAVLJANJU INDUSTRIJOM U NIGERIJU istražuju prednosti projekcije potražnje i prikazuju je kao pravo sredstvo povećavanja upravljačke efikasnosti u industriji Nigerije. Ova studija nastoji da ukaže na to da je primena projekcije potražnje pravi način da se gubici svedu na minimum, maksimalno uveća profit i oporavi i oživi napačena i neuspešna industrija Nigerije. Pod posebnim okolnostima, proizvodnja i prodaja krečnjaka su uzeti kao ilustracija. Korišćeni su metod najmanjeg kvadrata i statistika t-ispitivanja da bi se analizirala proizvodnja i prodaja krečnjaka u Nigeriji 2001–2010. Takođe su napravljene projekcije za proizvodnju i prodaju za period 2011–2014. Godina 2011. je uzeta kao početna godina da bi se uporedila sa aktuelnom realizacijom podataka o proizvodnji i prodaji krečnjaka. Ustanovljeno je da nije bilo velike razlike između projektovanih i realnih vrednosti za proizvodnju i prodaju krečnjaka u početnoj godini, što je potvrdilo efikasnost projekcije potražnje. Između ostalog, preporučeno je da se menadžeri u velikoj meri oslanjaju na projekciju potražnje u svom radu [21].

Raluka Jonela KRETOJU (Raluca Ionela CRETOIU), Anka UNGUREANU (Anca UNGUREANU), Adrian UNGUREANU (Adrian UNGUREANU), Ana Maria MIHALI (Ana Maria MIHALI) i Silvia RASKU PISTOL (Silvia RASCU PISTOL), u svom radu pod naslovom NOVI VIDOVI POSLOVANJA RAZVIJENI U TOKU PANDEMIJE govore o uticaju koji je COVID-19 imao, posebno na poslovanje; kako se nije mogao predvideti, predstavljao je pravi izazov za preduzetnike, od kojih se moglo učiti, koji su bili odlučni da razviju svoju kreativnost, da pronađu rešenja i predloge za preživljavanje. Pandemija je otvorila brojne mogućnosti za vlasnike biznisa kako bi zadovoljili potrebe i zahteve potrošača koji se stalno menjaju. Mogućnosti su identifikovali i iskoristili samo oni preduzetnici koji misle unapred, a koji na kraju postaju uspešni preduzetnici. Na osnovu podataka Biroa za popis u SAD, više od 4.4 miliona novih poslova je stvoreno u SAD 2020 – što je najveći broj novih poslova zabeležen do danas. Pojava nekoliko tipova poslova koji su se razvili tokom pandemije bila je moguća upravo zahvaljujući digitalizaciji i razvoju tehnologije [22].

Snežana ŽIVKOVIĆ, Ivana ILIĆ KRSTIĆ, Aleksandra ILIĆ PETKOVIĆ, Marija STOJILJKOVIĆ i Miodrag MILENOVIĆ u svom radu pod naslovom ZADOVOLJSTVO NA POSLU KOD MEDICINSKIH SESTARA TOKOM PANDEMIJE COVID-19 bave se zadovoljstvom na poslu kod medicinskih radnika, koji su neophodan element u pružanju zdravstvenih usluga. Obimno empirijsko iskustvo potkrepljuje uzročno-posledičnu vezu između zadovoljstva na poslu zaposlenog i pacijentove bezbednosti i kvaliteta pružene nege. Ovaj rad razmatra zadovoljstvo na poslu kod medicinskih sestara tokom pandemije COVID-19 uzimajući u obzir godine staža, starost, profesionalno obrazovanje, radno mesto, mogućnost napredovanja, odnos sa nadređenima i organizaciju posla. U prikupljanju podataka primenjeno je standardizovano istraživanje sa skalom o zadovoljstvu na poslu. Istraživanje je obavljeno između 23. juna i 13. jula 2020. i njime je obuhvaćeno 27 od 50 medicinskih sestara koje su radile u bolnici u COVID režimu u Leskovcu, Srbija. Rezultati su pokazali da su zaposleni sa kraćim radnim stažom bili zadovoljniji nego oni iskusniji. Rezultati ukupnog zadovoljstva prema korišćenoj skali pokazuju da je 2,6% ispitanika veoma nezadovoljno, 28,3% nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, dok je samo 9,3% izuzetno zadovoljno. Jedan od glavnih razloga za ovakvu distribuciju odgovora je odsustvo mogućnosti da se napreduje u karijeri. Ovo istraživanje je pokazalo da su organizaciona posvećenost, zadovoljstvo na poslu i godine staža značajni prediktori uspešnosti rada medicinskih sestara. [23].

Raluka ZORZOLIJU (Raluca ZORZOLIU), Mariana JATAGAN (Mariana IATAGAN) i Elena GURGU (Elena GURGU) u svom radu pod naslovom EKONOMSKA KRIZA IZAZVANA PANDEMIJOM COVID-19 bave se činjenicom da je i tokom četvrtog talasa pandemije potražnja za robom i dalje bila intenzivna, a vrednosti akcija i nekretnina su obarale rekord za rekordom. S druge strane, zagušenja u svetskim lukama, prekidi u proizvodnji zbog krize sa sirovinama, komponentama i mikroprocesorima, ili eksplozija cena energenata u Evropi su manje svetli aspekti perioda u kome živimo. Pandemija se još ne bliži kraju, ali od jeseni 2020, kada je većina ograničenja za kretanje bila ukinuta, svetska populacija se neprimetno kretala od racionalnog trošenja do rasipanja. Inflacija na kraju godine će se više nego udvostručiti, kada se uporedi sa poslednjim kvartalom 2020, sudeći po projekciji Narodne banke Rumunije. Po mišljenju nekih analitičara, kao što je Valentin Tataru, glavni ekonomista ING Rumunije, inflacija može da dostigne 6% već na jeseni. Novčana

injekcija ekonomiji, u teoriji, mogla bi početi odmah nakon odobrenja Nacionalnog plana za oporavak. Skoro 30 milijardi evra koje bi pomogle u sferama kao što su zdravstvo, obrazovanje, energetika, građevinarstvo i transport u toku narednih šest godina, kao i tržište kapitala, trebalo bi da pruži sigurnost čak i u slučaju najgoreg scenarija. Međutim, kriza rada, čije rešenje se ne vidi čak ni na srednji rok, predstavlja pravu tempiranu bombu koja može potkopati ekonomski rast, a osim toga i sposobnost evropskih fondova da to ublaže. Oblasti u kojima postoji veliki nedostatak specijalizovane radne snage su dobro poznate – građevinarstvo, ugostiteljstvo, zdravstvene usluge i tehnologija [24].

Foluzo Filip ADEKANMBI (Foluso Philip ADEKANMBI) i Wilfred Izioma UKPERE (Wilfred Isioma UKPERE) u svom radu pod naslovom UOČENA ORGANIZACIONA KULTURA, PODRŠKA KOLEGAMA, USPEŠNOST U RADU I DEMOGRAFIJA ZAPOSLENIH SU U KORELACIJI SA ORGANIZACIONOM POSVEĆENOŠĆU istražuju uočenu kompanijsku kulturu, podršku kolegama, uspešnost u radu, demografiju zaposlenih u korelaciji sa posvećenošću organizaciji u okviru nigerijske proizvodne industrije. Ovaj uzorak je uzet iz deset proizvodnih organizacija u državama Ojo i Lagos u Nigeriji. Preuzeti podaci su analizirani i predstavljeni u vidu tabela. U radu je primenjen presečni pristup, uz nasumičnu distribuciju upitnika. Od 500 upitnika, 476 su bili pogodna za ispitivanje i analizu pomoću statsitičkog paketa za društvene nauke (SPSS vs.27). Ciljevi ovog rada su bili da se otkrije da li postoji korelacija između uočene kompanijske kulture, podrške kolegama, uspešnosti u radu, demografije zaposlenih i posvećenosti organizaciji i da se odredi kako posvećenost organizaciji može biti pojačana i dosledna u okviru nigerijskog proizvodnog sektora. Sadašnji rezultati su utvrdili jaku i značajnu pozitivnu korelaciju između uočene kompanijske kulture, podrške kolegama, uspešnosti u radu, demografije zaposlenih i posvećenosti organizaciji u okviru nigerijske proizvodne industrije. Stoga, menadžment proizvodne industrije treba da obezbedi dobru i doslednu strategiju koja će učiniti da zaposleni budu posvećeni kulturi kompanije, da podstaknu saradnju među zaposlenima i povećaju uspešnost rada [25].

Kleopas FORE (Cleopas FORE) i Wilfred Izioma UKPERE (Wilfred Isioma UKPERE) u svom radu pod naslovom UBLAŽAVANJE NEPOVOLJNIH EFEKATA GLOBALIZACIJE NA ODNOS MEĐU ZAPOSLENIMA U ZIMBABVEU bave se činjenicom da je globalizacija povezana sa ubrzanim ukidanjem ograničenja i povlačenjem državne uprave iz nadzora na radnim mestima (Sweeney, 2004). Pojava globalizacije prisilila je organizacije u Zimbabveu da se bave posledicama kao što su gubitak tržišta, reakcija na konkurenciju, tehnološke i zakonske promene. Ova pometnja dovela je, između ostalog, do promena u politici ljudskih resursa, kompenzaciji zaposlenih i poslovnoj strategiji. To je, pak, dovelo do ogromnih promena u odnosima između poslodavaca i zaposlenih, kao i između zaposlenih i njihovih sindikata. Imajući u vidu ova događanja, ciljevi ovog rada su da identifikuje izazove do kojih je došlo usled globalizacije u odnosu na mogućnost zapošljavanja u Zimbabveu, kao i da ponudi mehanizme za ublažavanje negativnih efekata globalizacije. Kvalitativno fenomenološko istraživanje je primenjeno uz korišćenje intervjuva, beležaka istraživača sa terena i sećanja da bi se sakupili podaci o iskustvima učesnika. Rezultati su analizirani pomoću Nvivo 10 i manualnog kodiranja. Rezultati su identifikovali šest glavnih izazova: (1) sukob između poslodavaca i zaposlenih, (2) gubljenje demokratije zaposlenih, (3) marginalizacija zaposlenih, (4) intenzivniji sukobi, (5) generalno nezadovoljstvo svih strana, (6) razjedinjenost između sindikata i zaposlenih. Studija predlaže četiri strategije za ublažavanje situacije: kontekstualizaciju globalizacije; obuku i edukaciju; povećano uključivanje zaposlenih; primenu dijaloga i komunikacije. Uz uzimanje ovih faktora u obzir, pravična globalizacija je moguća.

4. Zaključci

Šesto izdanje međunarodne onlajn konferencije ICESBA, pod nazivom Pametna urbana ekonomija zasnovana na „big data“, organizovano je u Bukureštu, na Fakultetu ekonomskih nauka, i bilo je veoma uspešno. Ovaj skup pružio je priliku da se diskutuje o naučno-istraživačkim temama i da se razmene sjajne ideje, bilo kao začetak drugih skupova ili početak budućeg partnerstva u akademskim krugovima.

Nadamo se da je vam je značajan broj radova sa ove konferencije privukao pažnju i da ste poželeli da ih pročitate. Takođe, čvrsto verujemo da su svi članci zanimljivi i da zaslužuju pažnju onih koji se zanimaju za specijalna pitanja globalne ekonomije i „big data“.

Ako su vam se članci dopali, molimo vas da posetite veb-sajt konferencije na adresi icesba.eu ili sajt časopisa ASHUES, gde se nalaze svi radovi sa konferencije, objavljeni u celosti, u svojim kompletnim verzijama, ili su upravo u procesu objavljivanja – <http://anale-economie.spiruharet.ro/>. Ako želite da napišete članak za ASHUES, pozivamo vas da izložite svoje ideje u novoj studiji, koja bi mogla biti objavljena u našem indeksiranom časopisu [27].

Konačno, nadajući se da vam je međunarodna konferencija ICESBA 2021 bila zanimljiva, pozivamo vas da učestvujete i u njenim budućim izdanjima, kao i da svoje komentare i sugestije uputite na icesba@spiruharet.ro i, naravno, pošaljete svoj rad za objavljivanje putem onlajn sistema za predaju radova, koristeći sledeći link časopisa ASHUES: <http://anale.spiruharet.ro/index.php/economics/login> [28] ili da uputite zahtev za kreiranje naloga i dobijanje pristupnih podataka radi objavljivanja vašeg rada u časopisu ASHUES na zvaničnu imejl-adresu: ashues@spiruharet.ro.

Reference

1. ICESBA 2021 [cited 2021 Dec 15]. Available from: <http://icesba.eu/Index.html>
2. GURGU, E. (2021). "Foreword." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 21–39, doi: <https://doi.org/10.26458/2140>
3. POKORNI, S. (2021). "The Reliability of Data-driven Internet of Things Systems." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 43–52, doi: <https://doi.org/10.26458/2141>
4. ANDRONIE, M., IONESCU, L., & DIJĂRESCU, I. (2021). "How Chatbots Will Impact Public Sector and Accounting." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 53–61, doi: <https://doi.org/10.26458/2142>
5. PERCIUN, R., & AMARFII-RĂILEANU, N. (2021). "Industry 4.0 versus Traditional Economy. Republic of Moldova Case Study." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 63–78, doi: <https://doi.org/10.26458/2143>
6. VUJOVIĆ, S., RAĐENOVIĆ, T., & VUJOVIĆ, T. (2021). "The Application of Augmented Reality in Promoting Hotels and Tourist Attractions of the city of Niš." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 79–96, doi: <https://doi.org/10.26458/2144>
7. GURGU, E., ZORZOLIU, R.I., PISTOL, L., GURGU, I.A., UNGUREANU, C., & NAE, G. (2021). "The Relationship Between Big DataDriven Technologies and Performance Management Strategies Applied to Companies in the Hospitality, Tourism & Travel Industry." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 97–136, doi: <https://doi.org/10.26458/2145>
8. NOVAKOVIĆ CAREVIĆ, S., BAŠIĆ, J., & DIJĂRESCU, I. (2021). "AI-Assisted Diagnostics in Health Management." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 137–143, doi: <https://doi.org/10.26458/2146>
9. PELEŠ, M., JEVREMOVIĆ, S., SIMOVIĆ, A., & HADŽIĆ, A. (2021). "Possibilities for Developing and Implementing a Mobile Application for Recognizing the Shape of the Environment, Text, and Reading QR Codes Using the Android Camerax Framework and the Machine Learning KIT." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 163–179, doi: <https://doi.org/10.26458/2148>
10. JEVREMOVIĆ, M., STEFANOVIĆ, H., STOJAKOVIĆ, D., & STALETIĆ, N. (2021). "Can We Predict the Effects of Using the Interactive Features of the Website?." *Annals*

- of Spiru Haret University. Economic Series, 21(4), 181–192, doi: <https://doi.org/10.26458/214>
11. PĂUN, R.D. (2021). "Overview of Some Legal Aspects of Technologies Based on Artificial Intelligence." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 193–209, doi: <https://doi.org/10.26458/21410>
 12. KULETO, V., ILIĆ, M., HADŽIĆ, A., & RAKETIĆ, K. (2021). "The Implementation of Extended Reality in Higher Education, Examining Students' Awareness." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 211–225, doi: <https://doi.org/10.26458/21411>
 13. TOSOVIC, M.N., & JOVANOVIĆ, V. (2021). "The Analysis of Entrepreneurial Intention of Management Students in the Timok Region –Overview of Attitudes and Opinions." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 227–243, doi: <https://doi.org/10.26458/21412>
 14. ĐORĐEVIĆ, S., JEVREMOVIĆ, S., TOŠIĆ, J., & STOJANOVIĆ, N. (2021). "Smart house web application: design and implementation using Java EE, MVC framework and Arduino microcontroller." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 245–260, doi: <https://doi.org/10.26458/21413>
 16. IORDACHI, V. (2021). "Smart City Development by sustainable digital transformation." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 261–271, doi: <https://doi.org/10.26458/21414>
 - POPA, V., & CIOBANU, M. (2019). "Using Smart Digitization in Hazardous Waste Management." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 273–290, doi: <https://doi.org/10.26458/21415>
 17. TIMOFEI, O. (2021). "The Awareness of the Circular Economy Principles in Moldova's Companies." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 291–301, doi: <https://doi.org/10.26458/21416>
 18. TOMIĆ, V., & ANDJELIĆ, S. (2021). "The Production of Electricity from Renewable Energy Sources in the Republic of Srpska." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 303–312, doi: <https://doi.org/10.26458/21417>
 19. ILIĆ, M., POPOVIĆ ŠEVIĆ, N., RANKOVIĆ, M., & BUCEA-MANEA-ȚONIȘ, R. (2021). "Competitiveness and Innovation: The Case Studies of Serbia and Romania." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 313–326, doi: <https://doi.org/10.26458/21418>
 20. GÂRDAN, I.P., GÂRDAN, A.G., BAICU, C.G., & JIDOVEANU, D.C. (2021). "A Systematic View Regarding Business Rethinking in the Context of Supply Chains Sustainability." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 377–397, doi: <https://doi.org/10.26458/21422>
 21. OZIOMA, O.A.H., & UKPERE, W.I. (2021). "Demand Forecasting as a Veritable Tool for Higher Managerial Efficiency in Industries in Nigeria." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 417–438, doi: <https://doi.org/10.26458/21424>
 22. CRETOIU, R.I., UNGUREANU, A., UNGUREANU, A., & MIHALI, A.M. (2021). "New Types of Business Developed in the Pandemic." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 455–465, doi: <https://doi.org/10.26458/21426>
 23. ŽIVKOVIĆ, S., ILIĆ KRSTIĆ, I., ILIĆ PETKOVIĆ, A., STOJILJKOVIĆ, M., & MILENOVIĆ, M. (2021). "Job Satisfaction of Nurses During Covid-19 Pandemic." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 467–477, doi: <https://doi.org/10.26458/21427>
 24. ZORZOLIU, R., IATAGAN, M., & GURGU, E. (2021). "The Economic Crisis Caused by the COVID-19 Pandemic." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 479–487, doi: <https://doi.org/10.26458/21428>
 25. ADEKANMBI, F.P., & UKPERE, W.I. (2021). "Perceived Organizational Culture, Co-worker Support, Work Performance, and Employee Demographics as Correlates of Organizational Commitment." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 529–547, doi: <https://doi.org/10.26458/21431>
 26. FORE, C., & UKPERE, W.I. (2021). "Ameliorating Adverse Effects of Globalization on Employment Relations in Zimbabwe." *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 21(4), 595–621, doi: <https://doi.org/10.26458/21435>
 27. *Annals of Spiru Haret Economic Series* [cited 2021 Dec 15]. Available from: <http://anale-economie.spiruharet.ro/>
 28. *Annals of Spiru Haret Economic Series Link* [cited 2021 Dec 15]. Available from: <http://anale.spiruharet.ro/index.php/economics/login>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/).